

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, IV. VÁRMEGYE-UTCZA 11. Telefon száma 788. KÉZIRATOKAT NEM KÜLDÜNK VISSZA...

EGYETÉRTÉS

FENYŐ SÁNDOR szerkesztő.

EÖTVÖS KÁROLY szépirodalmi főszerkesztő.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, IV. VÁRMEGYE-UTCZA 11. Telefon száma 708. HIRDETÉSEKET ÉS NYILTÉRTEBE VALÓ KÖZLEMÉNYEKET FELVEZŐ KIADÓHIVATAL...

Mai számunk főbb közleményei: Vezércikk: Operett-rendelet. Remítgetés. Tüntetés és vértörvényszék.

Operett-rendelet.

(pd.) Bájós, tréfás operett-melódia csendül belé a katonai kérdések nagy-langu zürzavarába.

A kormány már megint elhalasztotta az ujonczozást. Ez immár a második halasztó intézkedés s ha isten is úgy akarja, vaskos kötet lesz az idei Rendeleték Tára s a termeszet kötetnek vagy egy tucat ilyen halasztó rendelet lesz a tartalma.

Mikor első iyténen rendeletét kiadta, még bizott a kormány, hogy ez az első és utolsó ilyen stil-gyakorlata; ma már a kormány is sejt, hogy alkalmasint célszerű lesz blankettát csináltatni ezekből a rendeletekből, ma már csak azt meri állítani, hogy »talán mégis« meglesz a katonatörvény olyan időre, hogy május elejétől június közepéig meg lehessen tartani a sorozást.

Hogy ez a rendelet megjelent, hogy ezt a rendeletet a kormány most egy hónapja előre nem látta: az az első operett-motívum.

Van több is. Ilyen mindenekfelett az, hogy a kormány elutasít magától minden felelősséget a halasztásból eredő mindennemű zaklatásokért, károsodásokért és másnemű hátrányos következtésekért. Mert — azt mondja — ő ezt a halasztást »az ismert parlamenti viszonyokból« kifolyólag cselekedte meg.

A kormány kiírta a hivatalos lapba és megküldte nagy pecsétes levélben a törvényhatóságokhoz a hírt annak, hogy ő haragszik, hogy ő ideges.

Régóta tudott dolog lévén, hogy csak a ki haragszik és ideges; csak az tud olyan bolondot cselekedni, mint a kormány ebben a felelősségi klauzulában.

A ki sohse tudta, most már hivatalos rendeltől tudhatja, hogy a t. kormány nem tud adminisztrálni. Nemcsak azért nem tud, mert február tizenkilencedikén annyira nem tudta

megítélni a parlamenti helyzetet, hogy áprilisra ujonczozást várt. De azzal is bizonyítja az adminisztrálásra való tehetetlenségét, hogy mentegődzik azok előtt, a kikkel rendelkeznie kell, a kiket utasítania kell. Ne haragudjatok rám — így szól a végrehajtás organumaihoz — én jó fiu vagyok, hanem a parlament: az igen vassott fiu, én szívesen ujonczoztatam volna már márcziusban, az a kellemetlen országgyűlés az oka, hogy nektek most újra kell mindenféle táblázatokat és rovatokat kitöltenetek.

Hogy ez a mentegődzés valami nagyon emeli majd a kormány tekintélyét, azt bájós elhinni. E részben a logika szárnyalásának némi lámpontot szolgáltat az a tény, a melyet a rendelet konstalál, hogy márczius 20-áig még nem küldte be a kormányhoz minden hatóság az április elején való ujonczozásra vonatkozó munkáját. A mi egyfelől annyit jelent, hogy a törvényhatóságok sokkal alaposabban itélték meg »az ismert parlamenti viszonyok kényszerét« mint a kormány. másrészt azt mutatja, hogy több törvényhatóság egyszerűen ad acta tette az előző, kissé optimista halasztó rendeletét. A mi megint nem bizonyít erős tekintély mellett.

Vajjon mit szólnak majd ezek a »véletlenül« késedelmes vármegyék a mai rendeletehöz? Vajjon végrehajthatják-e azt?

Az iskolában úgy tanultuk, arra való a rendelet, hogy végrehajtsák. Tehát csak olyan rendeletet szabad megerezteni, a melyet végrehajtani is lehet. Tanultuk továbbá azt is, hogy a kormány a törvényben vagy a jogszokás által adott felhatalmazás alapján bocsáthat ki rendeletet. S végezetül tanultuk azt is, hogy a rendelet valamely törvény végrehajtási részleteinek a megállapítására szolgál. Ezeknek a felettébb szimpla igazságoknak a világa mellett kell megítélni ennek az operett-rendeletnek a legoperettebb részét, utolsó pontját, a felelősségi záradékot.

Hogyan gondolja a kormány a felelősség-elhárítás végrehajthatását? Hány ember van az országban, a ki nem kacag azon a piramidális ügytelenségen, hogy a kormány nem szavaztatta meg az őszszel a normális ujonczlétszámot s nem állott elő csak a rendes

ujonczok megajánlása után az új követelésekkel? Akad-e valaki, a ki nem ebben a siralmas taktikai hibában látja majd a forrását annak a világszóló skandalumnak, hogy október elején egyharmaddal leszáll a monarchia békelettszáma, mert a hároméves öreg katonákat hazra kell küldeni, ujonczok pedig nem lesznek? Akad-e valaki, a ki elhiszi, hogy a parlament ujonczot nem akar adni, a ki nem tudja, hogy a parlament — az ország akaratából — csak több ujonczot nem akar adni? Akad-e valaki, a ki nem nevetne a felelősség-elhárításon, tudván azt, hogy

a kormány eleinte huszezer pórtartalékost akart behívni,

aztán százhuszonötezer ujonczot akart haterzer pórtartalékosal egytében,

ma már százhuszonötezer ujonczot önmagában is elégnek tart,

a költségek dolgában pedig tízezer számadást is előterjesztett,

de azért ma se tudja, mennyi pénzre kerülhetnek az országnak az új katonai követelések.

Talán akad olyan törvényhatóság is, a ki megkérdézi majd a kormánytól, hogy a véderőtörvénynek melyik paragrafusát akarja a kormány végrehajtani ezzel a kedves klauzulával? A ki megkérdézi, vajjon melyik törvény hatalmazza fel a kormányt arra, hogy denuncziálja az ország előtt a parlamentet, az ő feltesztet hatóságát? Melyik jogszokás hatalmazza fel a kormányt arra, hogy rá akarja uszítani az országot a képviselőházra? Hogy a nemzet képviselőit a nemzet előtt befekeltetni próbálja?

Ez az egyetlen komoly pontja ennek az operett-rendeletnek. Ugy sejtjük, akad majd, a ki kérdőre vonja a kormányt, hogy ezt a denuncziálást összeegyeztethetőnek tartja-e a kormány a parlament iránt tartozó politikai felelősségével. Mi nem akarván a rendeletnek operett-karakterén rontani, ezekkel a kérdésekkel nem kívánunk részletesen foglalkozni, csupán csak azt emeljük ki, hogy azért még ebből a záradékból se hiányzik az operett szelleme. Ez a szellem ott hányja bukfenzeit a kormányban abban az édes hitében, hogy a nemzet szívesen adna még több katonát, még több pénzt, csak hogy megmenekedjék mindennemű zaklatásoktól,

károsodásoktól és másnemű hátrányos következtésektől. Ez az operett-rendeletnek méltó befejezése.

Budapest, márczius 23.

A Képviselőház kedden délelőtt tíz órakor ülést tart.

Remítgetés. Látja Széll Kálmán, hogy állhat nem sokra meg a fenyegetéssel és az ellenzék a kormányt semmiféle terrorisztikus törekvése meg nem félteti a katonai követelések ellen való kitartó harcában, hát próbál a miniszterelnök ur remítgetni kívülől. Az ő saját külön Pressbüroja után most azt híreszteli sztrák újságokban, hogy jaj lesz nekünk, ha ő egyszer otthagya a kormányelnöki székét, mert — utána a néppárt jön. Egy csöppet sem ijedünk meg ettől a fenyegetéstől. Annira nem ijedünk meg, hogy komolyan se vesszük. Hiszen tessék csak visszaemlékezni — volt valaki, aki azt mondta, hogy ő az utolsó alkotmányos miniszterelnök és lám, mégis csak vagyunk valahogy, sőt azt mondják, hogy még mindig alkotmányosan. Ha tehát meg nem ijedünk ettől a miniszterelnöki kijelentéstől, még kevesebb okunk van megrémülni a mostanától, a mely az elképzelhető legprimitívabb formája a kormányelnöki fiúknak. Remélt helyett legföljebb csendes derültséget kelt.

Tüntetés és vértörvényszék.

— Az egyetemi ifjak mozgalmá. —

Az egyetemen ma ismét tüntetések voltak. Amügyetemenis és az állatorvosi akadémián. Az ifjuság elhatározta volt, hogy a mig a minapi ortvadásért nem kap elégtételt, mindaddig nem hallgat előadásokat. S ma ezt az elhatározást tett követte. Hogy miként, elmondjuk a lapban.

Az egyetem fekete tábláján erre ma este egy hirdetés jelent meg. Az egyetemi tanács hirdetése. Ez is benne van az újságban. Olvashatja mindenki. Az van a hirdetésben, hogy ha márczius 27-éig, három nap alatt nem lesz csend és nyugalom az egyetemen, becsukják az egyetemet s minden hallgatót elveszít egy fél évet. . .

Mielőtt az ifjusághoz szólnánk, mert hozzája lesz szavunk, beszéljünk erről a hirdetésről. Jó, hogy fekete táblán jelent meg. Mert fekete lelkekből is fakadt. Lehetetlen és brutális. Embertelen.

Az egyetemi tanács adta ki ezt a rendeletet, vagy vértörvényszék? Moszkvában élünk vagy Budapesten? Hiszen ez statárium elrendelése: Ezt Khuen-Héderváry is tudja. . .

A középkorban a csirketolvajra halálos ítéletet szabtak. Itt a hazafias lelkesedést,

az ifjú felbuzdulást esztendőkel büntetik. Melyik a szigorubb? . . .

S melyik az igazságosabb? A rég mult idők csak azokat büntették, akiket tetten értek. Itt tudva és akarva büntetni akarják az ártatlanokat is.

Vagy minden egyetemi ifju tüntetett? Hiszen ugy mondják, az előadásokat erőszakosan megakadályozták a tüntetők. Ha pedig megakadályozták, akkor voltak, kellett, hogy legyenek olyan hallgatók is nagy számmal, akik ott voltak az előadáson, akik nem tüntettek. Ezeket miért akarják sújtani?

Az Ur két jámbor hívő kedvéért megakart kegyelmezni egész Szodomának Gomorjának. Az egyetemi tanács keres néhány száz tüntetőt, hogy érték néhány ezeret sújthasson.

Ertől a moszkvai iú rendeletről lesz még néhány kemény szó a kello helyen. De most sürgősen az ifjusághoz kell szólnunk. S az ifjuságot arra kérjük, hogy legye lehetőtlenné ezt a fenyegető rendeletet, amelyely ujra szorongyt szeg az mellének.

Ne a hazafias érzéseikárán, amelyeket lohasztani hasonlitos bün az apagyilkossághoz, de hallgassak meg az egyetemi előadásokat sabbhan az időben, amely a tanulásra és képzésre van szánva, s abban a csarnokban, amelyet a tudományok házánaak neveznek, tartózkodjanak minden tüntetéstől és hevesebb föllépéstől.

Az elégtételt ott különben is hiába keresnek. Azok a professzorok, akik ma bünnel mondják az ifjuság hazafias hevéit, pedig hihetőleg és remélhetőleg legközelebb mélyen helyeslik és ujongra fogadják, látják a nemes hevet, a mely bennök is lobogott ifju éveikben, — ezektől hiába várnak orvoslást az ifjak. Ők nem adhatnak elégtételt az egyetemi polgárságnak, s böles intelem helyett a fenyegetéshez fordulnak.

Jó kezébe tettek ügyüket a lelkes ifjak. Most bizzanak benne, hogy a kik sikra szálltak értük, azok nem teszik le a fegyvert idő előtt.

Az aulában legyen csend és nyugalom. Legyen az valóban a tudományok csarnoka. De az ifjuságban is maradjon meg a hazafias lelkesedés és a kegyelet szent érzése mindenkoron. S ujra lángoljon fel, ha szükség lesz rá.

A nap eseményei a következők: A központi egyetemen. Az egyetemen már kora reggel nagy számmal gyűlt egybe a fiatalság. Az érkező tanárokat,

Az Egyetértés tárczája.

Egy este . . .

— Az Egyetértés tárczája. —

Egy este szomorun és kimerülten, szemem lehnnya ágyamon fektedtem, s amig reám ereszkedett az álom, az volt egyetlen bus gondolatom, hogy bár ne lenne több hajnalom!

Mert mindég is, ha egyszer elaludtam és alszom mélyen, mélyen ántudatlan, fejem akár nyugoszik egri párnán, akár a sötét Halálnak a vállán: ha egyszer alszom, alszom — nem vagyok.

Aludtam. És fölébredtem vidáman. El is felejtém: este mit kívántam. A tavaszi nap átsütött a fűkon, méh-nép dongott a harmatos virágon; a fenyő üde illatot lehel; a kert alatt a kakuk énekelt.

Isten-árvám, ha a napom leszállt s én újra busan hívom a halált s ó álomitál hozva megjelent, — s ha mondom is, hogy: mindég énekelem, oh, költs fel, mint é tavasz-reggelen!

Gárdonyi Géza.

Én és ő.

— Az Egyetértés eredeti tárczája. —

Ira: Fényes Samu.

Ó. Szégyelje magát! A huszadik században művelt ember mondjon olyat, hogy a férfi tökéletesebb lény, mint a nő!

Én: Bocsánat asszonyom. én csak azt mondom, hogy a nő társadalmi nevelése lényosabb lévén, most meg semmiesetre

sem egyenrangú szellemileg, tán erkölcsileg sem a férfival.

Ó: Juj! Olyan nagyra vannak a tudományokkal, mert egy-két jelenséget kikutatnak, egy-két törvényt megismernek! — ámbar ebben sem vagyok egész bizonyos. Ismereteket összeszerezhetnek, de műveltség híján valók, ezt én mondom, én.

Én: És persze udvarias embernek nem is illik kételkedni az állításában? Ó: Na a magok udvariasága! Mindig elpirulok, ha e fölül hallok, mert ez a szó a magok ajkán: udvarias, annyit jelent, hogy ostoba, műveletlen, alsóbbrendű lény, már mint a nő, ne vitatkozzunk vele. Nos, én nem kívánom a maga udvariaságát, de a mit mondtam, megmondtam. A férfiak lehetnek tudósok, de nem műveltek.

Én: Minthogy pedig az udvariaság kötelessége alól feloldott, sziveskedjék bizonyítani, imé egész elmem egy kérdője.

Ó: Bizonyíték! Látszik, hogy minden férfi némileg prókator, ki mindig hamis ügyet véd. Tán meg a napot, a viláosságát is bizonyítani kellene önöknek.

Én: Persze, ha a napfény nem volna bizonyítva, abban se hinnék.

Ó: De azért látna.

Én: Ön eltérít a tárgytól.

Ó: Megtértem.

Én: A férfiak tértenek, a nők csak eltértenek. Lám engem is el akar téríteni. Azt mondta, hogy a férfiak nem műveltek. Bizonyítson.

Ó: Mi a műveltség egyéb, mint az az átdolgozó, nemesítő hatás, amelyet a lélek az ismeretek nyomán szerez? Én: A definíció kissé asszonyos, de elfogadom, sőt csinósna mondom, de a bizonyítás . . .

Ó: Nos hát, hol az ismeretadta nemesítő hatás a férfiaknál, ha azt képesek hirdetni, hogy a nő tökéletlenebb.

Én: Nem térít el, mert benne vagyok a bizonyításban. A nő értelmi képessége csekélyebb, mert évezredek óta kevésbé művelte. A férfiak nem volt erre szüksége, nem ezt kereste a nőben, ez tehát mint fölösleges ki sem tejlődött. Ha értené a darvinizmust, tudná, hogy azok a sajátságok, melyek fölöslegesek, elcsenvevésznek, a melyk szükségesek, kifejődnék. Ezt nevezik fajkiválasztásnak.

Ó: Ugyan no unalmaskodjék!

Én: A nő nem is nevelik értelmi lényné. A fiúnak már az elemi iskolában a fejébe, no meg a hátába verik, hogy az esze után kell megélni, a nőt meg arra, hogy az ő méltósága udvariaságot s gyöngédséget igényelhet — a mi magyarán a hibái, foglyatkozásai iránti elnézést, vagy azok vakmerő letagadását jelenti. Így nevelik belé,

hogy az ő gyöngése az erénye, a nemi méltósága, az életlentartó ereje.

Ó: Nagyon sötéten fest, bíró uram.

Ó: Sőt ellenkezőleg. Arra tanítják őket, hogy a férfiak munkája valami szükséges rossz, szükséges, mert annak híján a legtöbb ember nem tudna megélni s nevének seilyemlathatni, de rossz, mert a férfi a munkára fordított időt voltaképp a nőtől rabolja el, másúlnon ezt is az ő gyöngésségének a letagadásával — ezt nevezik önk udvariaságnak — vagy testi sajátságainak a csodálattal — ezt nevezik önk szorokoztatásnak — kellene és lehetne eltörleniök.

Ó: A tudós szatócok így jellemzik a szerelmet! Hát nem a szerelem az, a mi életet ont a természetbe s összhangot lel a nagy összeveszésiasságok eme rendjébe, a mit életnek nevezünk?

Én: Legalább az egyetelen, a mi ezt az életnek nevezett nagy össze-visszaságot harmonióba hozhatná. De hozzá-e valójában? Nem, — hisz ez a szerelem ma nem is létezik. Hogy harmoniát hozzon az élet össze-visszaságaiba, mindenekelőtt harmoniát kellene két ember közt létesítenie.

Ó: Hát nincs harmonia két szerelmes közt? Én: No így kérdezzük, hanem így: Lehet-e művelt férfi és modern nő közti igaz, benső harmonia? Ó: Miért ne? Én: Mert ahhoz nem elég megosztani az egymásra való vágyat, de meg kell felelni minden eszmét, eszmelkedést, gondolkodást, ahhoz egymást mindenkéltől értenők kellene. Szerelme lehet, de nem lehet barátság. Azok a világrendítők nagy eszmék, melyeket a férfiertelek feldolgozott, azok a világot mozgató elvek, dolgok, okok, amelyek, melyek a férfit egy község polgárává, a haza fiává, az emberi társaság együttműködők tagjává, a jövendő fejlődés lépésővé avatják, apostollá, szentté, vagy lázadóvá, vétkessé, lángelművé, alkotóvá — mindez a nő előtt ismeretlen s a mi még rosszabb — közbömbös. A harmonia vagy egész örásvilága, ahol a férfielme a működő,

az alkotó, ahova férfi lelke moho gyönyörrel vagyik, edes érzessel törekszik — s a hol értelmi s érzelmi életnek háromnegyed részét leéli — ki van zárva a nő érzesvilágából, nem azért, mert be nem bocsátják, hanem, mert a nő nem akar oda bevonulni.

Ó: Hohó uram, hát a házasság? Én: A házasság! Ugyan kérem, vegyük a legjobb esetet, hogy a nő maga vagyik ebbe az eddig ölele elzart világba bejutni, tanulékonny, serény. A férfi vállalkozik reá, kezdi nevelni, iskolamesterévé válik, hogy aztán barátja lehessen. Belegyerekesedik, mint minden tanító, kinek értelmi működését a tanítvány szellemi nívójára kell leszállítani. Ez még a legjobb eset. Vagy nem tanít, de akkor aztan annyira nyűg kapaszodik a férfi lekébe, mely a föld rögzhez huzza, hogy egyszerre csak ott ragad, mint a borostyánag a kőfal kövéhez. Ut érdeklő dologról nem társalgatván nevével, társalog a nőt érdeklő kicsinyességekről. Eltörpül maga is. — Vagy végül el a másik mellett a saját eszmelkedése körében, idegenül, kelletlenül gyakorolva egymás iránti kötelességeiket, szokásból, nényyszerűségből, érdekből, érzi ki vágyból, — de a lelkei akkorra távolaságban egymástól, mint az a két vándor, ki a nagy sivatagban egymás mellé került, de egyik a másiknak a nyelvén nem értett, azonfelül meg siket is volt mind a kettő. Egmás mellett mendégeltek, de mindenké má nyelven szólott és egyik se hallotta a másikat.

Ó: Mintha bizony a férfi s nő közti kapcsolás az érteleme lenne, s nem az érzelme. Én: Látszólag. Mert mi a folyamánya az ilyen viszonynak? A nő ferjén kívül keres a maga szellemi alacsony ropntéket megfelelő törpéséget, a férfit, pedig kutatózérke hajlja másféle, hogy hátha más nőben megtalálja azt, a mit nélküöz a magyében.

Ó: Magát is a »kutató érteke« hajította ma hozzám, hogy ezeket az unalmas dolgokat beszélje? Én: De mikor nem engedi meg, hogy szemrelemlő beszéljék: s s szeretem.

